

PASTORÁLNÍ TEOLOGIE

Závěrečná práce

Odpuštění hříchů mimo svátost smíření

OBSAH

1. ÚVOD.....	str.2
2. SKUTEČNOST LIDSKÉ HŘÍŠNOSTI.....	str.2
3. STÁLÁ BOŽÍ NABÍDKA.....	str.3
4. VÝCHODISKO.....	str.3
5. ZÁVAŽNOST LEHKÉHO HŘÍCHU.....	str.3
6. LÍTOST.....	str.4
7. NEODPUŠTĚNÍ.....	str.4
8. OBRÁCENÍ A POKÁNÍ.....	str.5
9. JINÉ SVÁTOSTI.....	str.6
10. VÝČET A KOMENTÁŘ.....	str.6
11. ZÁVĚR.....	str.8
12. POZNÁMKY.....	str.8

Vypracoval: Antonín Marek Příkaský, OCarm.

V Olomouci 15.5.1996

1.ÚVOD

V náboženské praxi věřících katolíků se často setkáváme s jevem, který bychom snad pracovně mohli nazvat "baterkovým". O co jde a jak se to projevuje? Jde o způsob myšlení věřícího, který sice například každý měsíc přistupuje ke svátosti pokání, ale velmi záhy po přijetí této svátosti přestává přijímat svátost Eucharistie. Působí tedy dojmem, jakoby mu velmi záhy "došly baterky". A kdykoliv jsem se těchto lidí ptal, proč už nechodí ke svatému přijímání, dostal jsem zpravidla tuto odpověď: "No já už jsem přece udělal tolik hříchů a nemůžu už proto jít ke svatému přijímání, až zase po zpovědi." A těmto lidem mnohdy nepomůže ani vysvětlování toho, že jim Bůh přece jejich všední hříchy po lítosti odpouští (např. při mešním úkonu kajícího). Mají v sobě zakódováno vědomí, že k přijetí Eucharistie je třeba, aby byl člověk ve stavu co možná největší čistoty (a to je nepochybně správný postoj), ovšem jako prostředek k získání tohoto stavu znají jen svátost pokání. Svátost pokání samozřejmě není nějakým malým Božím darem, ovšem Bůh nám těch svých darů pro smíření se sebou dal přece ještě mnohem víc...

Úkolem této práce není rozebírat příčiny tohoto jevu, který zcela jistě má své kořeny v nedostatečném katechizování věřících, mnohdy možná i v chybném katechizování v duchu jansenismu. Půjde spíše o to ukázat na tu myslím si v katolické praxi často opomíjenou skutečnost, že ta naše (tak často i obávaná) "zpověď" není jediným způsobem dosažení odpuštění a smíření s Bohem (pochopitelně zde jde jen o oblast tzv. *lehkých hříchů*). V podstatě tedy půjde jen o znovuobjevení již známých skutečností, které se snad také stane znovuobjevením nekonečné lásky milosrdného Boha k nám lidem.

Práce se bude tedy zabývat způsoby, kterými je možno dojít odpuštění hříchů mimo svátost pokání. A přál bych si, abychom všeobecně v církvi o tomto tématu začali více hovořit, abychom se snažili odstranit nevědomost věřících i v této oblasti a aby každý katolický věřící i tímto způsobem mohl zakoušet to osvobozující Boží partnerství, osvobozující Boží TY, které se nám dnes a denně skrze Krista nabízí.

2.SKUTEČNOST LIDSKÉ HŘÍŠNOSTI

"Řekneme-li, že hřích nemáme, klameme sami sebe a není v nás pravda" (1Jan 1,8). Ano, touto větou z Písma bychom mohli uvést celé naše pojednání, poněvadž s touto skutečností (chceme-li opravdově žít své křesťanství) musíme neustále počítat a právě ona nás přivádí k bližšímu zabývání se možnostmi dosažení odpuštění hříchů i mimo svátost pokání. Stojíme-li totiž v pravdě, uznáváme, že každý z nás se denně dopouští hříchů. A hřích je přece ve své podstatě odmítnutím Boha a vzpourou proti němu.¹ Vědomí vlastní takřikajíc permanentní hříšnosti není destruktivní skutečností v životě křesťana. Musí být ovšem přijímáno a chápáno v úzké souvislosti s Kristovým vykupitelským dílem. Naším úkolem je a bude ve věřících oživovat toto vědomí vlastní slabosti a stálé Boží připravenosti odpouštět. Můžeme to činit i prostřednictvím samostatných katechezí, ve kterých je vyváženě podávána nauka o Boží lásce a o hříchu. Snad zde bude na místě poznámka o tom, že pastýř, který sám nežije ze dne na den lítostí a přijímáním odpuštění, těžko může tyto skutečnosti živě a hodnověrně předávat svým svěřeným bratřím a sestrám. Jde pak totiž jen o informace, které v sobě nemají onu proměňující sílu, která se nabývá vlastní zkušeností.

3.STÁLÁ BOŽÍ NABÍDKA

Hned v úvodu bychom však měli dát zaznít také ještě jinému úryvku z Písma: "V Kristu Bůh usmířil svět se sebou. Nepočítá lidem jejich provinění... na místě Kristově vás prosíme: dejte se smířit s Bohem! Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti."² Odcitování úryvku chce na začátku ukázat na jediné: Bůh je to, kdo přišel jako první; Bůh je to, kdo usmířil svět se sebou; Boží Syn je to, koho nejvíce postihla zloba našich hříchů; a vposledku: Bůh už udělal všechno, co bylo z jeho strany třeba udělat ke smíření s námi. Jsme apoštolem prošeni a to dokonce "na místě Kristově" - "dejte se smířit s Bohem", což není nic jiného než prosba: "dovolte, aby Kristus zemřel v tuto chvíli i za vás, aby vás obmyl svou drahocennou krví a smířil vás se svým Otcem". Naléhavost této prosby ať tedy odstraní každé váhání a pochybování, zda i já mám začít uvažovat o častějším a pravidelném smířování s Bohem, nejlépe hned po uvědomění si svého poklesku. Bůh už udělal všechno, nyní je řada na nás.

4.VÝCHODISKO

Z učení církve víme, že branou k odpuštění hříchů je víra a křest³. Pro odpuštění především těžkých hříchů spáchaných po křtu pak církev od Krista dostala dar svátosti pokání.⁴ Pro úplnost ještě uvedme, že hříchem *smrtelným (těžkým)* je skutek, který má za předmět závažnou věc, je spáchán s plným vědomím a svobodným souhlasem.⁵ Jelikož však jsme jen slabí lidé, hřešíme stále a svátost smíření není vždy bezprostředně v dosahu, nabízí nám náš dobrý Bůh ještě jiné formy dosažení odpuštění lehkých hříchů a umožňuje nám tak, abychom stále mohli před ním stát ospravedlněni krví jeho Syna Ježíše Krista, skrze kterou se nám dostává odpuštění našich hříchů.

5.ZÁVAŽNOST LEHKÉHO HŘÍCHU

Než se však budeme zabývat mimosvátostnými formami odpuštění, podívejme se trochu více na to, čím vlastně ten lehký hřích je. Katechismus katolické církve (dále jen Katechismus) nám o lehkém hříchů podává tuto výpověď: "Lehký hřích oslabuje lásku; projevuje nezřízenou náklonnost ke stvořeným věcem; je překážkou v pokroku duše při cvičení ve ctnostech a při konání mravního dobra; zasluhuje časně tresty. Vědomý všední hřích, který zůstal bez lítosti, nás disponuje ke spáchání smrtelného hříchů."⁶ Vidíme zde, že ikdyž jde "jen" o lehký hřích, přesto je ta způsobená škoda pro duši již značná a uvědomíme-li si, že takových hříchů denně natropíme často celou řadu, snad nám to již signalizuje potřebu vždy se velmi rychle i s těmito hříchů "vypořádat" a předložit je Pánu k odpuštění. Základním a nosným prvkem naší motivace by však vždycky měla být touha žít v co nejužším přátelství s Bohem spojená s vědomím, jak hluboce rušivě do tohoto vztahu každý i sebemenší hřích zasahuje.

Katechismus pak ve svém výkladu všedního hříchů pokračuje a dodává: "Nicméně všední hřích nás nestaví proti Boží vůli a Božímu přátelství; neruší smlouvu s Bohem. Člověk ho může s Boží milostí napravit. Nezabavuje posvěcující milosti, Božího přátelství, lásky, tedy ani věčné blaženosti."⁷ Tato výpověď se pro nás může stát výchozím bodem - naše smlouva s Bohem lehkým hříchů zrušena není a navíc máme možnost účinky tohoto hříchů

napravit. Náprava všedního hříchu, o které je zde řeč, nás zajímá také, protože naše snaha dojít odpuštění našich hříchů je vlastně snahou o nápravu škod, které hřích způsobil.

6.LÍTOST

Základní podmínkou "sine qua non" odpuštění jakéhokoliv hříchu je lítost. Tridentský koncil ji definuje jako "bolest duše a ošklivost nad spáchanými hříchy, spojenou s předsevzetím v budoucnosti více nehřešit"⁸ a říká o ní, že "ve všech dobách byla nezbytnou podmínkou odpuštění hříchů".⁹ Abychom dosáhli odpuštění lehkých hříchů lítostí, je třeba vzbudit lítost dokonalou: "Vyvěrá-li lítost z lásky k Bohu, milovanému nade vše, nazývá se *dokonalá lítost* nebo lítost z lásky [contritio]. Taková lítost odpouští všední viny; dosáhne také odpuštění smrtelných hříchů, zahrnuje-li pevné předsevzetí jít ke svátostné zpovědi, jakmile to bude možné."¹⁰ Svou závislost na milosrdném Bohu i zde si můžeme uvědomit při osvětlení původu lítosti. Michael Schmaus k lítosti a odpuštění říká: "Boží odpuštění se zakládá na lítosti člověka, kterou způsobil Bůh. Lítost je dílem milosrdného Boha, který v Kristu smířil svět se sebou (srov. 2 Kor 5,19n.)"¹¹

7.NEODPUŠTĚNÍ

Součástí předsevzetí už více nehřešit je i zřeknutí se hříchu neodpuštění, kterému zde věnujme trochu více pozornosti. Závažnost, jakou *odpuštění druhým* hraje v dosažení odpuštění našich hříchů nám ukazuje sám Ježíš v tzv. Horském kázání. Po tom, co zástupům předložil vzor modlitby k Bohu Otci (Otčenáš), dodává: "Neboť jestliže odpustíte lidem jejich přestoupení, i vám odpustí váš nebeský Otec; jestliže však neodpustíte lidem, ani váš Otec vám neodpustí vaše přestoupení".¹² Aby přiblížil stav neodpuštění u člověka, kterému Bůh již dříve odpustil jeho hříchy, ale který teď jinému odpustit nechce, vypráví Ježíš podobenství o nemilosrdném služebníkovi.¹³ Tomuto se pro jeho špatný skutek dostává ostré výtky: "Služebníkovi zlý, celý tvůj dluh jsem ti odpustil, když jsi mne prosil; neměl ses také ty smilovat nad svým spoluslužebníkem, jako jsem se já smiloval nad tebou?"¹⁴ Výklad tohoto místa je poměrně jednoznačný: celý nám odpuštěný dluh jsou hříchy celého našeho dosavadního života, vedle kterých je v obrovském nepoměru ten konkrétní hřích, jež já nejsem ochoten svému bratru právě teď odpustit. Ježíš toto podobenství vypráví vzápětí po tom, co dává Petrovi odpověď na jeho otázku kolikrát má svému bratru odpustit: "Pravím ti, ne sedmkrát, ale až sedmdesátkrát"¹⁵. Pro semitského posluchače, který rozuměl symbolice čísel, měla tato odpověď jednoznačný význam - odpouštět máme vždycky. Katechismus při výkladu modlitby Otčenáš situaci neodpuštění vysvětluje: "Je hrozné, že tento proud milosrdenství nemůže do našeho srdce proniknout, jestliže jsme neodpustili tomu, kdo nás urazil... Odmítneme-li odpustit našim bratrům a sestrám, naše srdce se uzavře a jeho tvrdost je učiní nepropustným pro milosrdnou lásku Otce".¹⁶ Jako závěr nechejme ještě jednou promluvit Katechismus, který tuto tematiku krátce shrnuje a říká: "Odpuštění je základní podmínkou smíření Božích dětí s jejich Otcem a lidí navzájem."¹⁷

8. OBRÁCENÍ A POKÁNÍ

S lítostí je velmi úzce spojeno obrácení a pokání. Zde nám opět přichází na pomoc Katechismus, který interpretuje Kristovu výzvu k obrácení a pokání: "Ježíšova výzva k obrácení a k pokání, jako již u proroků, nemíří především na vnější skutky, »žíněné roucho a popel«, posty a umrtvování, nýbrž na obrácení srdce, na vnitřní pokání. Bez něho zůstávají kající skutky neplodné a lživé; vnitřní obrácení naopak nutí k tomu, aby se tento postoj projevil navenek, kajícími úkony a skutky."¹⁸ "...obrácení přináší současně Boží odpuštění a smíření s církví."¹⁹ Katechismus pak vyjmenovává rozmanité způsoby pokání v křesťanském životě: "Vnitřní pokání křesťana může mít velmi rozmanité projevy. Písmo i Otcové zdůrazňují zvláště tři způsoby: půst, modlitbu, almužnu, které vyjadřují obrácení ve vztahu k sobě samému, ve vztahu k Bohu a ve vztahu k druhým. Vedle radikálního očištění, jaké působí křest nebo mučednictví, označují jako prostředek k odpuštění hříchů vynaložené úsilí na smíření s bližním, kající slzy, starost o spásu bližního, přimluvu svatých a skutky lásky, která »přikrývá všechny hříchy« (1 Petr 4,8)." ²⁰ Zde už tedy máme uvedenu celou řadu způsobů dosažení odpuštění hříchů. K některým z nich se ještě vrátíme.

O účinnosti pokání říká otec Tomáš Špidlík toto: "Otcové pouště věřili, že pokání dosáhne rychle svého účinku. Otec Poimen ujišťuje svého spolubratra: »V týž čas, kdy člověk podlehne poblouzení, řekne-li: Zhřešil jsem, hned je všecko zase v pořádku.«" ²¹ Odvolává se také na svatého Basila a říká: "Konat dobro je samo v sobě už pravou penitencí, která smaže hříchy a čistí duši zachováváním Božích přikázání." ²²

Pokání a obrácení je u Otců častým tématem jejich spisků a pojednání; pro pravé mnichy a poustevníky bylo denním chlebem. T. Špidlík čerpající z těchto pramenů nám uvádí způsoby dosažení odpuštění hříchů z jednoho řeckého spisku: "Křesťanská praxe je pojem velmi široký. Proto je i mnoho způsobů jak dosáhnout odpuštění hříchů. Jeden podivný řecký spisek má titul: »Sv. Atanáše a sv. Jana o různých způsobech se spasit a dělat pokání«. Autor vypočítává deset způsobů, jak dosáhnout odpuštění hříchů: 1) neodsuzovat druhé, 2) odpouštět urážky, 3) být pokorným, 4) slzy, 5) modlitba, 6) almužna a skutky milosrdenství, 8) obrácení na pravou víru, 9) neustálá modlitba, 10) vyznat Krista před nevěřícím tyranem. Mezi dobrými skutky se nejčastěji připomíná almužna, napodobení Božího milosrdenství." ²³ K vlastnímu dobrému skutku pak otec Špidlík ještě dodává: "ten skutek má být výrazem osobní lásky. Láska smaže všechny hříchy, to patří k její podstatě." ²⁴ Dalším, kdo mluví o způsobech odpuštění hříchů, je Origenes. Podle něj existují tyto způsoby: "křtem, mučednictvím, almužnou, odpuštěním urážky bližním, vlivem obrácení, přemírou lásky a pokáním." ²⁵

Katechismus k pojmu obrácení dále říká, že: "se uskutečňuje v každodenním životě, a to úkony smíření, péčí o chudé, konáním spravedlnosti a práva a jejich obranou, vyznáváním vin bratřím, bratrským napomináním, revizí celého života, zpytováním svědomí, duchovním vedením, přijímáním utrpení, trpělivostí v pronásledování pro spravedlnost. Nejbezpečnější cestou pokání je vzít svůj každodenní kříž a následovat Ježíše." ²⁶ Po tomto výčtu je zde ještě uvedeno, že ducha obrácení a kajícího v nás oživuje a k odpuštění našich hříchů přispívá také: "četba Písma svatého, modlitba liturgie hodin a Otčenáše, a dokonce každý upřímný úkon bohopocty nebo zbožnosti." ²⁷ Už zde můžeme velmi zřetelně vidět to bohatství forem, jaké nám Bůh skrze tradici církve nabízí, jen abychom ve hříchu setrvali

co nejkratší dobu a mohli se co nejdříve zase vrátit do láskyplného vztahu s Nejsvětější Trojicí. Tématiku pokání a obrácení bychom mohli uzavřít opět slovy otce Špidlíka: "všechno pokání, ať už je jakékoliv, zachovává vnitřní vztah ke svátosti, tedy ke zpovědi."²⁸ Pravda obsažená v této větě jasně vylučuje jakékoliv zdání toho, že by mimosvátostné způsoby dosažení odpuštění mohly samu svátost pokání odsouvat někam dál z dosahu běžné praxe našich věřících. Otec Špidlík své konstatování sice již více nerozvádí, ovšem můžeme se sami pokusit o vyjádření tohoto vnitřního vztahu a říci, že svátost pokání je logickým završením všech těchto snah o pokání, že je to (jak nám už sám název této svátosti napovídá) samo "slavení pokání".

9. JINÉ SVÁTOSTI

Naše hříchy nám mohou být odpuštěny také prostřednictvím jiných svátostí, než je svátost smíření. Katechismus uvádí Eucharistii a Pomazání nemocných. Nejprve se tedy věnujme první z nich a odcitujme si zde některé stati: "Obrácení a každodenní pokání nacházejí svůj pramen a svůj pokrm v eucharistii... eucharistie »je jako protilék, jímž jsme zbavováni každodenních vin a chráněni před smrtelnými hříchy«."²⁹ A není to nic divného, že právě Eucharistie působí v našem životě i tímto způsobem. Vždyť kde jinde se věřící katolík může setkat se svým Pánem tak důvěrně a blízce, než právě v ní, kdy se svého Pána může dokonce i fyzicky dotýkat. A nebyl to právě fyzický kontakt, skrze který byli Ježíšovi současníci zbavováni svých nemocí i vin? Nechejme však ještě promluvit Katechismus: "Proto nás eucharistie nemůže spojit s Kristem, aniž by nás zároveň neočistila od spáchaných hříchů a nechránila nás proti hříchům budoucím."³⁰ "Jako tělesný pokrm slouží k tomu, aby obnovil ztracené síly, tak eucharistie posiluje lásku, která má v každodenním životě sklon slábnout; takto ožívovaná láska zahlazuje všední hříchy."³¹

Už na Tridentuském koncilu se otcové vyslovili o tom, že jedním z účinků svátosti Pomazání nemocných je také odpuštění hříchů. A právě z jeho dokumentů čerpá i Katechismus, když říká o příjemci této svátosti: "Kromě toho, »jestliže se dopustil hříchů, bude mu odpuštěno« (Jak 5,15)."³²

10. VÝČET A KOMENTÁŘ

Na závěr našeho pátrání po způsobech odpuštění hříchů je třeba si uvědomit, že na otázku kolik hříchů je nám skrze ten který způsob odpuštěno nelze dát (vyjma některých způsobů) jednoznačnou definující odpověď. Jednak nesmíme chtít v Božích věcech všechno měřit takřikajíc "na metry a kila". Sám Bůh je tajemstvím a tedy i cesta k němu je tajemstvím. Dále zde hraje podstatnou roli hloubka vnitřního obrácení kajícího, obrácení srdce, se kterým o odpuštění usiluje. Určitě zde hrají svou roli i vnitřní dispozice jednotlivce - tedy obtížnost a míra lásky, s jakou daný skutek vykonal (co všechno pro to musel udělat, jak se přemáhat). A v neposlední řadě je třeba uvést, že jednotlivé uváděné způsoby dosažení odpuštění hříchů se od sebe co do nároků dosti liší (někdy možná i díky rozdílnosti autorů, kteří je uvádějí). Postavíme-li například vedle sebe modlitbu a mučednictví, jasně vidíme ten nárokový nepoměr. Zdá se mi však, že znalost míry odpuštěných lehkých hříchů není zase až tolik důležitá. Jako důležitější vidím vědomí, že mi Bůh skutečně odpouští a taky že se mám k němu obracet stále, milovat jej i bližního a vlastně žít ve stálém obrácení.

Rozhodně by nás však naše běžné prohřešky neměly vzdalovat od toho nejbohatšího zdroje milostí, kterým Eucharistie je.

Zkusme si tedy jednotlivé způsoby, o kterých jsme mluvili, zrekapitulovat, a některé krátce okomentovat:

KŘEST, MUČEDNICTVÍ - odpouští všechny hříchy, včetně těžkých. Jako mučednictví příbuzná se dá chápat i ona **TRPĚLIVOST V PRONÁSLEDOVÁNÍ PRO SPRAVEDLNOST**. U ní však již nelze počítat s odpouštěním i těžkých hříchů.

EUCHARISTIE - o ní jsme již mluvili podrobněji

POMAZÁNÍ NEMOCNÝCH - jako příjemce této svátosti Katechismus označuje věřícího v nebezpečí smrti pro nemoc nebo stáří.³³

Tento způsob odpuštění hříchů je tedy méně častý a zahrnuje jen určité skupiny věřících.

OBRÁCENÍ - přináší současně Boží odpuštění a smíření s církví.

Jeho součástí je i **POKÁNÍ** a mohli bychom pod tento pojem zahrnout vlastně všechny další možné způsoby odpuštění hříchů, neboť jsou jeho výrazem.

- v pravém slova smyslu sem patří i **OBRÁCENÍ NA PRAVOU VÍRU (KONVERZE)**

LÍTOST - dokonalá (*CONTRITIO*) odpouští všední viny. Ji patrně myslí i Otcové, když mluví o *kajících slzách*.

PŮST - Postem se jistě myslí zdržení se jídla, ovšem v dnešní době tak bohaté na nejrůznější zábavy a potěšení se můžeme domnívat, že podobný účinek bude mít i zdržení se toho, co mám nejvíce v oblibě.

ALMUŽNA - České slovo almužna vzniklo z řeckého *eleemosyné*, které v Septuagintě znamená "Boží milosrdenství" (Ž 24,5; Iz 59,16) nebo vzácněji "spravedlnost", náležitou odpověď člověka Bohu (Dt 6,25), a někdy také milosrdný vztah člověka k bližnímu (Gn 47,29). V tomto případě je neodmyslitelná od konkrétních činů, na prvním místě od hmotné pomoci těm, kdo jí mají zapotřebí. V biblickém chápání je tedy almužna dobročinností vůči bližnímu, nápodobou činů Boha, prokazujícího dobrodiní člověku jako první.³⁴ Pod almužnu tedy můžeme zahrnout i Otcí uváděné **SKUTKY MILOSRDENSTVÍ A LÁSKY, KONÁNÍ DOBRA, SPRAVEDLNOSTI A PRÁVA a PÉČI O CHUDÉ**

MODLITBA - výslovně jsme zde hovořili o *NEUSTÁLÉ MODLITBĚ*, modlitbě *LITURGIE HODIN* a modlitbě *OTČENÁŠ*, ovšem jestliže zde byla řeč také o **KAŽDÉM UPŘÍMNÉM ÚKONU BOHOPOCTY NEBO ZBOŽNOSTI**, okruh modliteb se tím značně rozšiřuje. V souvislosti s modlitbou se můžeme dotknout i **PŘÍMLUV SVATÝCH**. Co se tím myslí? Vyčerpávající odpověď na tuto otázku nám dává opět Katechismus: "Ve společenství svatých jistě existuje »mezi věřícími, kteří již dosáhli nebeské vlasti nebo kteří odpykávají své viny v očištění nebo kteří ještě putují po této zemi, trvalé pouto lásky a bohatá výměna všech dober«. Při této obdivuhodné výměně svatost jednoho prospívá ostatním a zdaleka přesahuje škodu, kterou hřích jednoho mohl způsobit ostatním. Proto tedy obracet se na společenství svatých dává zkroušenému hříšníkovi možnost, aby byl rychleji a důkladněji očištěn od trestů za hřích."³⁵

STAROST O SPÁSU BLIŽNÍHO - okruh, který tento způsob zahrnuje může být dosti široký. Může sem patřit jak modlitba za spásu bližních, tak i vlastní evangelizace, a vůbec

nejrůznější apoštolská a misijní činnost. Patří sem tedy i již vzpomínané **VYZNÁNÍ KRISTA PŘED NEVĚŘÍCÍM TYRANEM a BRATRSKÉ NAPOMÍNÁNÍ**, u kterého je velmi důležitá láska, s jakou k bratru při napomínání přistupuji. Zařadit sem bez problémů můžeme i **DUCHOVNÍ VEDENÍ**.

ÚSILÍ O SMÍŘENÍ S BLIŽNÍM, ODPUŠTĚNÍ URÁŽKY, NEODSUZOVÁNÍ DRUHÝCH - tyto způsoby ukazují (jako i některé předchozí) na sociální rozměr smíření s Bohem, o němž byla řeč již u obrácení (přinášející současně Boží odpuštění a smíření s církví).

REVIZE CELÉHO ŽIVOTA, ZPYTOVÁNÍ SVĚDOMÍ, VYZNÁVÁNÍ VIN BRATRŮM, BÝT POKORNÝM, PŘIJÍMÁNÍ UTRPENÍ, BRÁT SVŮJ KAŽDODENNÍ KŘÍŽ A NÁSLEDOVAT JEŽÍŠE, ČETBA PÍSMO SVATÉHO - těmito způsoby vlastně projevují starost o vlastní spásu spolu s láskou k Bohu.

11.ZÁVĚR

Z výše uvedených výčtů jasně vysvítá, že kdo se svých lehkých hříchů zbavit chce, komu opravdu záleží na stálém obnovování svého vztahu k Bohu, tomu Bůh ve své církvi nabízí opravdu bohatý výběr cest i způsobů jak se od svých poklesků nechat očistit a "uctívat ho v Duchu a v pravdě".³⁶ Snad se mi tedy touto prací alespoň částečně podařilo ukázat na bohatství tradice církve, které je aktuální i dnes. A doufám, že seznámení s ním nepovede věřící k vyhýbání se samotné svátosti pokání, ale že povede spíše k odstranění strachu z ní a k lepšímu pochopení jejího místa v životě katolických věřících.

12.POZNÁMKY

¹ Srv. Katechismus katolické církve - 386, Zvon, Praha 1996 (dále jen "KKC")

² Srv. 2 Kor 5,19-21 (všechny citace z Písma viz ekumenický překlad Bible, Zvon, Praha 1991)

³ KKC 977, 1427, 1263

⁴ KKC 1446

⁵ KKC 1857

⁶ KKC 1863

⁷ Tamtéž

⁸ "animi dolor ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cetero", "Fuit autem quovis tempore ad impetrandam veniam peccatorum hic contritionis motus necessarius" H.Denzinger, A.Schönmetzer: Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum - 1676, Herder KG, Freiburg 1963

⁹ Tamtéž

¹⁰ KKC 1452

¹¹ Michael Schmaus: Svatosti - str.319, Římskokat. cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 1992

- 12 Mt 6,14-15
- 13 Mt 18.23-35
- 14 Mt 18,32-33
- 15 Mt 18,22
- 16 KKC 2840
- 17 KKC 2844
- 18 KKC 1430
- 19 KKC 1440
- 20 KKC 1434
- 21 Tomáš Špidlík: Spiritualita křesťanského východu - str.235,
Křesťanská akademie, Řím 1983
- 22 Tamtéž - str.232
- 23 Tamtéž
- 24 Tamtéž
- 25 Wincenty Granat: K člověku a Bohu v Kristu IV - str.30, Křesť. akademie, Řím 1985
- 26 KKC 1435
- 27 KKC 1437
- 28 Tomáš Špidlík: Prameny světla - str.354, Křesťanská akademie, Řím 1972
- 29 KKC 1436
- 30 KKC 1393
- 31 KKC 1394
- 32 KKC 1520
- 33 KKC 1514
- 34 Srv. Slovník biblické teologie - str.5, Křesťanská akademie, Řím 1991
- 35 KKC 1475
- 36 Srv. Jan 4,23